

ALBEȘTI (JUD. MUREȘ) ÎN DOCUMENTE MEDIEVALE. PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIV-LEA

Adrian N. Șovrea

I. Introducere

Prin articolul de față continuăm cu istoria localității Albești începută în numărul anterior al anuarului Alt-Schaessburg¹ unde am văzut mențiunile cu privire la această localitate în secolul al XIII-lea. Reamintesc că există monografii și articole cu privire la Albești.²

În privința documentelor, acestea au fost consultate din volumele „Documente privind Istoria României. Seria C. Transilvania” (în articol prescurtat DIR C), anume veacul XIV vol. I (1301-1320) apărut în 1953, veacul XIV vol. II (1321-1330) în 1953, veacul XIV vol. III (1331-1340) apărut în 1954 și veacul XIV vol. IV (1341-1350) apărut în 1955. De asemenea în privința transcrierii în latina medievală a fost consultat „Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen” (Ub) volumul I: 1191-1342 din 1892 și volumul II: 1342-1390 din 1897. O altă colecție de documente ce conțin transcrierile din latina medievală este „Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki” (prescurtat Hurmuzaki în articol), apărute la București în 1887 (vol. I) și 1890 (vol. II).

Au fost consultate volumele ce conțin istoricul menționărilor în ani din documente precum Coriolan Suci, „Dicționar istoric al localităților din Transilvania”, București, 1966; Ernst Wagner, „Historisch-Statistischen Ortsnamenbuch für Siebenbürgen”, Köln-Wien, 1977. Volumul, Szábo M. Attila, „Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára (Dicționarul istoric și administrativ al localităților din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș)”, Miercurea Ciuc, 2003, aduce la zi toate menționările în ani ale localităților din Transilvania și spațiul vestic al României.

În continuare articolul prezintă într-un context mai larg al primei jumătăți a secolului al XIV-lea un scurt istoric al unor evenimente majore din istoria Transilvaniei, a situației localităților și comunităților de pe valea Târnavei Mari, urmate de o analiză a documentelor în care este menționat Albeștiul.

---

¹ Adrian N. Șovrea, *Albești (jud. Mureș) în documente medievale. Secolul al XIII-lea*, în *Alt-Schaessburg. Istorie. Patrimoniu*, Muzeul de Istorie Sighișoara, nr. 15, 2022, pp. 29-44.

² Michael Kroner, Rosemarie Ludwig, *Weißkirch. Eine siebenbürgische Gemeinde an der Großen Kokei*, Nürnberg, 1977; Alina (Muntean) Ene, *Roata vieții. Monografia comunei Albești, județul Mureș*, București, 2008; Eronim Șuteu, *Realități și date despre Albești (județul Mureș)*, Cluj-Napoca, 2012; Máthé Attila, *Fehéregyháza története*, Tg-Mureș, 2018.

II. Contextul istoric

Moartea fără urmași a regelui Andrei al III-lea în 1301 aduce regatul Ungariei în pragul haosului. Marea nobilime a regatului maghiar, baronii, se ridică în partea de nord cu un pretendent în persoana lui Vianceslav al III-lea al Boemiei. Sudul regatului Ungariei este dominat de legatul papal care promovează interesul Sfântului Scaun în persoana lui Carol Robert de Anjou. În estul Ungariei în Transilvania nobilimea locală se grupează în jurul lui Ladislau Kán, fără pretenții la tronul Ungariei, dar cu o politică de autonomie locală puternică.

În ceea ce privește Transilvania, începutul secolului al XIV-lea este marcat de ascensiunea și decăderea voievodului Ladislau Kán (1294-1315), așa cum arată Tudor Sălăgean.³ Autorul arată în cartea sa cum Ladislau Kán a devenit voievod într-o perioadă în care Transilvania era dominată de autoritatea lui Petru Monosló episcopul Transilvaniei (1270-1307). Înrudit pe linie maternă cu familia Bő, din care la sfârșitul secolului al XIII-lea Mihail Bő era prepozit de Alba Iulia, iar Petru Bő comite al secuilor, episcopul Petru Monosló avea un suport politic și militar dominant în Transilvania.

Ladislau Kán iese din umbra episcopului după moartea regelui Andrei al III-lea și stingerea dinastiei arpadiene în 1301 în urma căruia episcopul Petru își pierde influența asupra curții regale și asupra cercului de putere din jurul acestuia. Stabilit în cetatea Devei de unde controla valea Mureșului Inferior, Ladislau Kán pune monopol asupra minelor de sare de la Dej, Cojocna și Sic și pe minele de argint de la Rodna. În Transilvania, Ladislau Kán se comporta ca un suveran luându-și pentru sine toate atribuțiile acestei demnități.

La 1301, Ladislau Kán deținea moșii și pe valea Târnavei Mari, unele au devenit monedă de schimb cu Nicolae, fiul lui Dees, precum Boiu⁴ și jumătate din pământul Uilac. În această perioadă pune stăpânire pe Mediaș, Șeica Mare, Biertan, Ațel și Moșna pe care le donează membrilor familiei.⁵

Nobilii din Ungaria care au primit domenii în Transilvania de la fostul rege Andrei al III-lea aveau în vedere infiltrarea în congregația Transilvaniei. Însă pe cei care nu-i erau loiali, Ladislau Kán i-a deposedat de pământuri precum Dionysos Losonci-Bánffy și Ugrinus Csák.⁶ Ladislau Kán se comporta ca un suveran având un aparat administrativ la Deva, cetatea sa de scaun, iar în restul Transilvaniei au fost numiți comiți, castelani și încasatori de taxe din cercul de apropiați. Ladislau Kán și familia stăpânea cetăți, orașe, domenii,

---

³ Tudor Sălăgean, *Un voievod al Transilvaniei: Ladislau Kán 1294-1315*, Cluj-Napoca, 2007.

⁴ În DIR trecut Țopa, dar e vorba de Boiu.

⁵ DIR C (1301-1320), pp. 240-241.

⁶ T. Sălăgean, *op. cit.*, p. 266.

saline. Se implică la numirea episcopului Transilvaniei potrivit intereselor sale, emite porunci și hotărâri.⁷ La 1307 ocupă toate moșiile și bunurile episcopiei de Alba Iulia, în 1308 forțează prin arestarea canonicilor impunerea și alegerea ca episcop a fiului său.⁸

Criza dinastică se accentuează prin existența a trei candidați la tronul Ungariei sprijiniți de fracțiuni baroniale, nobili și stări privilegiate: Vianceslav, fiul regelui Boemiei și Poloniei, Carol Robert, fiul regelui Neapolelui și Otto de Bavaria. Cel din urmă primește coroana Ungariei, dar nu este recunoscut de importante fracțiuni, prin urmare vine în Transilvania căutând sprijinul voievodului Transilvaniei, a nobilimii locale și a sașilor. Însă este reținut de Ladislau Kán și întemnițat la Deva, iar coroana regală confiscată de Ladislau Kán. Otto va fi apoi eliberat. În 1310, Ladislau Kán cedează coroana lui Carol Robert și îl recunoaște ca suveran. Carol Robert va mai avea de învins fracțiunea din nordul Ungariei condusă de Iacob Kopász și Matei Csák.

După moartea lui Ladislau Kán în 1315, regele Carol Robert numește voievod pe Nicolae Meggyesi Pok (1315-1316), ceea ce va nemulțumi pe fiii lui Ladislau. Aceștia conduc revolte locale împotriva autorității regale. Următorii voievozi, Doja Debreceni (1318-1321) și Toma Szécsényi (1321-1342), au de înfruntat revolta nobilimii din Transilvania. Cu ajutorul lui Szécsényi, Carol Robert va aduce Transilvania sub autoritatea sa deplină. Voievodul va deveni și comite de Sibiu, funcție din care va suprima revolta sașilor din 1324.⁹

Răscoala sașilor din 1324 a fost soldată cu un eșec. Condușă de comitele Henning din Petrești, aceasta a fost îndreptată împotriva voievodului Transilvaniei, care le-a nesocotit drepturile. Totuși răscoala are un efect întrucât se abrogă (anulează) instituția comitatelor din provincia sibiiană. Aceasta este împărțită în șapte scaune judecătorești: Oraștie, Sebeș, Miercurea Sibiului, Sibiu, Nocrich, Cincu, Rupea. Mai târziu se adaugă și Sighișoara și în final cele Două Scaune (Mediaș și Șeica). Fiecare Scaun avea în frunte un jude numit de rege, iar din 1464 acesta va fi ales de către cetățenii cu drepturi depline ai Scaunului și confirmați de rege. Judele regal era dublat de un jude scăunal ca jude al poporului rezolvând problemele minore. Mai trebuie precizat că fiecare comunitate săsească avea un jude propriu (un fel de primar), ales de către membrii comunității și confirmat de judele regal. De asemenea Toma nu va mai

---

⁷ Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. IV, Cluj-Napoca, 1989, p. 423.

⁸ *Ibidem*, p. 424.

⁹ *Ibidem*, pp. 425-426.

fi comite de Sibiu.¹⁰ În timpul răscoalei, regele și voievodul reușesc, cu ajutorul cumanilor așezați în Ungaria, să-i alunge pe fiii lui Ladislau Kán din cetatea Devei, aceștia refugiindu-se în Țara Românească.¹¹

În nordul Ungariei, Carol Robert învinge rebeliunea lui Matei din Trencin, iar voievodul Toma, care a participat la luptă este răsplătit cu domeniul cetății Salgo din Transilvania, luat de la Ioan fiu lui Conrad, pentru necredință.¹²

În 1330 Carol Robert, însoțit de Toma Szécsényi, pornește o campanie militară împotriva Țării Românești, dar înfrângerea de la Posada pune capăt proiectului de extindere a autorității sale la sud de Carpați și a dorinței lui Toma Szécsényi de a stăpâni în numele regelui Țara Românească.¹³

După Toma Szécsényi, voievod în Transilvania va deveni Nicolae Sirokai, ca din 1344 până în 1376 demnitatea să fie dominată de membrii familiei Lackfi, excepție Toma Gönyői în 1351 din neamul Csor și Nicolae Raholcai Kont în 1351-1356.¹⁴ Carol Robert este urmat la tron de Ludovic I de Anjou (1342-1382).

III. Valea mijlocie a Târnavei Mari în prima jumătate a secolului al XIV-lea

Prin valea mijlocie a Târnavei Mari mă refer la spațiul geografic dintre vărsarea văii Vișei la vest și vărsarea văii Saschizului la est în Târnavă Mare, iar la nord și la sud cumpăna apelor. Localitățile cuprinse în acest spațiu geografic au fost prezentate cu ocazia realizării unor articole în *Alt-Schaessburg*¹⁵ și în *Collegium Mediense*.¹⁶

---

¹⁰ Thomas Năgler, *Transilvania între 900 și 1300*, în *Istoria Transilvaniei vol. I (până la 1541)*, Coordonatori Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Ediția a III-a, Cluj-Napoca - Deva, 2016, p. 223.

¹¹ Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 427.

¹² DIR C (1321-1330), pp. 114-115; Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 426.

¹³ Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 428.

¹⁴ *Ibidem*, p. 429.

¹⁵ Adrian N. Șovrea, *Considerații asupra evoluției istorice a bazinului Târnavei Mari în secolele X-XIII din perspectivă toponimică și arheologică (I)*, în *Alt-Schaessburg. Istorie. Patrimoniu*, Muzeul de Istorie Sighișoara, nr. 12, 2019, p. 7-30; Idem, *Considerații asupra evoluției istorice a bazinului Târnavei Mari în secolele X-XIII din perspectivă toponimică și arheologică (II)*, în *Alt-Schaessburg. Istorie. Patrimoniu*, Muzeul de Istorie Sighișoara, nr. 13, 2020, pp. 5-28.

¹⁶ Adrian N. Șovrea, *De la păgânism la creștinism (sec. IX-XIII) și integrarea administrativ-eclerziastică a parobiilor din „Două Scaune” (sec. XIII-XIV)*, în *Collegium Mediense*, XI, Mediaș, 2021, p. 14-22; Idem, *Secuii de pe valea mijlocie a Târnavei Mari (secolele XII-XIII)*, în *Collegium Mediense*, XII, Mediaș, 2022, p. 11-19; Idem, *Banul Simon și domeniul din comitatul Târnavă (secolele XIII-XIV)*, *Collegium Mediense*, XIII, Mediaș, 2023, pp. 13-23.

Din punct de vedere administrativ aceste localități au făcut parte din unități administrative diferite: Scaunul Mediaș, Scaunul Sighișoara, Comitatul Târnava, Comitatul Alba. Doar dacă facem observații direct pe definiția acestor unități administrative putem spune ce categorii sociale existau în această parte a Târnavei Mari. Scaunele Mediaș și Sighișoara erau unități ale comunității săsești, prin urmare aveau un statut diferit față de comunitățile din comitate. Însă în același timp Scaunele săsești de pe Târnava Mare aveau la acea vreme privilegii asemănătoare cu scaunele săsești din sudul Transilvaniei, dar nu în totalitate. De altfel, documentele vremii arată conflicte deschise ale sașilor din scaunele Mediaș și Șeica cu autoritățile locale (voievod, vicevoievod, episcop) cu privire la drepturile și privilegiile lor. Sașii tind spre aceleași drepturi și privilegii ca și cei din sudul Transilvaniei care beneficiau de dreptul Sibiului.

În același timp în comitatele Târnava și Alba situația socială este diferită. Aceste localități erau proprietatea unor nobili, iar comunitățile așezate aici fie ele de sași, secui, maghiari sau români făceau parte din domeniul nobilului.

1. Domenii nobiliare

1.1. Domeniile familiei Apa

Într-un document emis la data 15 aprilie 1305 de capitlul bisericii Arhanghelul Mihail din Transilvania sunt împărțite moșiile lui Apa. Astfel comitele Grigore Apa, fratele său Iacob Apa și nepotul Grigore fiul lui Nicolae, fratele lor, obțin moșii aflate la sud de Târnava Mare și în nordul Transilvaniei în preajma Becleanului. Documentul îi numește „nobili” pe aceștia arătându-le astfel clar statutul social în cadrul societății Transilvaniei.¹⁷ Fiecare dintre aceștia au moștenit următoarele posesiuni.

a) Grigore Apa

Comitele Grigore va intra în posesia moșiilor Vorumloc (Valea Viilor), Ighișul-Nou, Criș, Felța aflate la sud de Târnava Mare, dar și moșiile Beclean, Figa, Mălin, Totesdi și Ujfalu (azi Corvinești) aflate în nordul Transilvaniei în apropierea Becleanului.¹⁸

b) Grigore, fiul lui Nicolae

Așa cum am amintit mai sus în urma împărții moșiilor lui Apa, Grigore fiu lui Nicolae va rămâne cu Mălâncrav, Nou Săsesc și Beșa, aflate la sud de Târnava Mare.¹⁹

Un document interesant este cel din 18 aprilie 1322 emis la Turda de Toma voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc. În acest document se

---

¹⁷ DIR C (1301-1320), pp. 42-43 (doc. 55).

¹⁸ DIR C (1301-1320), pp. 42-43 (doc. 55).

¹⁹ DIR C (1301-1320), pp. 42-43 (doc. 55).

relatează că la Adunarea Obștească din acest an ținută la Oprișani (mai demult Cristiș) lângă Turda la care au participat nobilii regatului, secuii, sașii, episcopul Transilvaniei și membrii capitolului de Alba Transilvaniei, s-a înfățișat magistrul Gyegus, fiul lui Nicolae, în numele său și al fratelui său comitele Iacob, fiul lui Apa, care era de față. Acesta a susținut că în ceea ce-l privește pe comitele de Târnava, acesta vrea ca moșiile lui Grigore, anume Mălâncrav, Criș, Beșa, Felța, Nou Săsesc, Roandola să fie alipite jurisdicției sale. Voievodul Toma a apelat la cei prezenți pentru a afla cărei jurisdicții țin acele moșii și i s-a spus că „de pe vremea ridicării bisericii fericitului Arhanghel Mihail din Transilvania, pomenitele moșii țin și atârână de comitatul Alba.”²⁰

c) Iacob Apa

Dintre cei trei amintiți mai sus, Iacob a avut moșii în nordul Transilvaniei, anume Chețiu, Frâua (neclar – e vorba de Axente Sever ?), Beud, Babus, Mușeni, Karatsontelke, Moltzed, Bidu, Bretea. Toate satele sunt în nordul Transilvaniei în preajma Becleanului, singura localitate nesigură fiind Frâua²¹.

d) Jegus Appa și fiii lui Iacob

La 23 februarie 1340 provincia Sibiului arată că moșiile Mălâncrav, Nou, Roandola, Criș, Felța, Beșa sunt moșteniri ale lui Jegus și ale fiilor săi și a fiilor lui Iacob, anume Andrei, Iacob, Ivan și Densus. Aceste moșii sunt de la părinții lor și chiar de la bunicul lor Appa.²²

1.2. Greavii de Tâlmaciu

Într-un document de la 12 noiembrie 1319 regele Carol încuviințează înțelegerea dintre pe de o parte Petru și Simion, fiii răposatului Mihail castelan de Șoimuș, alături de ruda lor Toma fiul lui Farcaș și pe de altă parte Nicolae și Ioan, fiii lui Conrad de **Tâlmaciu**. Înțelegerea constă în faptul că Petru, soțul surorii lui Nicolae și Ioan de Tâlmaciu, a devenit părtaș la a treia parte a moșiilor lor Tâlmaciu, Săcel, Amnaș, Alămor, Seleuș, Bălcaciu, Jidvei, Șilea, Medveș, Metiș, Ghijasa de Jos, Cornățel, Motiș, Ormeniș.²³

Dintre acestea **Ormeniș** ținea de Comitatul Târnava. **Bălcaciu, Jidvei, Medveș și Șilea** aflate între cele două Târnave, precum și **Motiș** aflat la sud de Târnava Mare țineau administrativ de alte unități politico-administrative. Avem astfel următoarea situație: Bălcaciu, Jidvei erau parte a Scaunului Sibiu;²⁴

²⁰ DIR C (1321-1330), pp. 37 (doc. 88).

²¹ DIR C (1301-1320), pp. 42-43 (doc. 55).

²² DIR C (1331-1340), pp. 528-529 (doc. 466).

²³ DIR C (1301-1320), pp. 330-331 (doc. 375).

²⁴ Ernst Wagner, *Historisch-statistisches Ortsnamenbuch für Siebenbürgen*, Köln-Wien, 1977, p. 358.

Ormeniș ținea de comitatul Târnava;²⁵ Medveș și Șilea țineau de comitatul Alba (mai târziu Alba Superioară);²⁶ iar **Motiș, aflată la sud de valea Târnavei Mari, ținea de comitatul Alba (mai târziu Alba de Sus).**²⁷

Documentul arată că din rândul sașilor, greavii de Tâlmaciu au proprietăți pe valea Târnavei Mari și între cele două Târnave.

La 5 august 1322 regele Carol amintește de faptul că Nicolae, fiul lui Corradus de Tâlmaciu a luptat alături de rege în multe din războaiele sale printre care și cele purtate împotriva lui Ladislau, fiul lui Ladislau Kán voievodul Transilvaniei, și a fraților săi. Regele arată că atunci Ladislau s-a ridicat „cu necugetată îndrăzneală și cu necredință împotriva maiestății noastre cotropind o bună parte a regatului nostru în părțile Transilvaniei și sfâșiind-o în felurite chipuri prin păgubitoarele or năvăliri și prin sălbaticile lor pustiiri și punând multe piedici treburilor noastre”. De asemenea, probabil la cererea regelui, Nicolae fiul lui Corradus de Tâlmaciu, înapoiază regelui cetatea Salgo din Transilvania împreună cu domeniul acesteia compus din 9 sate printre care sunt enumerate Cunța, Amnaș, Săcel, Orlat, iar altele cinci sunt sate românești. La un moment dat, fratele său Ioan „și-a încălcat credința față de noi”, dar faptele de vitejie ale lui Nicolae au dus la iertarea acestei familii și în special a lui Nicolae „primindu-l în harul bunăvoinței noastre regale și primindu-l în numărul credincioșilor noștri”. Regele, în prezența lui Benedict episcop de Cenad, Dumitru marele vistier și comite de Trenčin și de Bach, Toma voievodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Mykch judele curții reginei, arată clemență față de Nicolae și Ioan de Tâlmaciu aducând-i sub protecția sa pe aceștia și toate moșiile lor, în afară de Salgo și domeniul acestei cetăți și retrage scrisorile regale prin care proprietăți ale acestora au fost confiscate și date altora. Pentru credința sa față de rege, Nicolae este răsplătit de rege cu moșiile Valea Lungă (Hususău, lângă Mediaș) și Micăsasa de pe Târnava Mare și moșiile Pânade și Șona de lângă Târnăveni de pe râul Târnava Mică. Aceste sate au fost odinioară ale fiilor lui Ladislau Kán fostul voievod al Transilvaniei.²⁸

Un nou testament al lui Nicolae de Tâlmaciu este dat la 30 ianuarie 1324 prin capitlul de Alba Transilvaniei. Astfel în prezența magistrului Petru, fiul lui Mihail, cumnatul lui Nicolae de Tâlmaciu, cel din urmă dăruiește surorii sale Ecaterina, soția lui Petru, fiul lui Mihail, moșiile Jidvei și Bălcaciu, dobândite prin cumpărare, și moșiile Șona și Pânade, dobândite prin danie. Sunt puse

---

²⁵ *Ibidem*, p. 190.

²⁶ *Ibidem*, p. 180.

²⁷ *Ibidem*, p. 288.

²⁸ DIR C (1321-1330), pp. 49-51 (doc.118).

câteva condiții: dacă comitele Nicolae va avea vreun moștenitor (n.m. pe linie bărbătească) atunci pomenitele moși vor fi ale moștenitorului; dacă Ecaterina moare înaintea lui Nicolae moșiile se vor întoarce la Nicolae; dacă Nicolae moare înaintea Ecaterinei fără să aibă moștenitori atunci moșiile amintite vor rămâne pe vecie Ecaterinei și soțului ei Petru și moștenitorilor lor.²⁹ Documentul este interesant și din prisma faptului că arată statutul femeii în societatea nobiliară a Transilvaniei.

1.3. Nobilul Blauuz de la Vulcan

Într-un document de la 13 iulie 1315 regele Carol arată că s-a prezentat în fața sa la Timișoara comitele Blauuz, fiul lui Arnold, „credinciosul nostru”, care a arătat că moșia Vulcan de lângă Sighișoara a fost „dobândită prin cumpărare”. Regele Carol întărește această moșie și o lasă să o stăpânească, „ținând seama de credința și de vrednicia credincioaselor slujbe ale numitului comite Blauuz”. Regele Carol se mai adresează în această scrisoare „tuturor comiților și juzilor și slujbașilor” și în mod direct lui Mihail, fiul lui Helwych, comite de Albești „să nu cutezați în nici un chip a supăra pe numitul comite Blauuz” în a-l chema la judecată în fața lor nici pe el și nici pe oamenii de moșia acestuia de la Vulcan.³⁰

1.4. Domeniul de la Albești

La 13 iulie 1315 Mihail, fiul lui Helwich, comite de Albești.³¹ Mai târziu, începând cu 1337, este amintită familia Wyche ca proprietară a Albeștiului. Aceasta este compusă din Wyche, apoi fiii Nicolae I și Ștefan I și nepoții Ioan și Nicolae II (fiii lui Nicolae I) și Ștefan II (fiul lui Ștefan I). Mai multe despre această familie în capitolele următoare.

1.5. Moșia Hetiur

În documentul de la 10 decembrie 1337 al voievodului Toma este amintit Nicolae fiul lui Marcellin de Hetiur care s-a plâns împotriva magistrului Toma fiul lui Dionisie cu privire la moșia Zand din comitatul Turda, ce a cotropit menționata moșie.³²

1.6. Moșia Vânători

În documentul emis la 16 aprilie 1329 de către regele Carol Robert se arată că moșia Vânători (Hașfalău) ținea de drept lui Solomon și lui Herbord, fiii lui Cristian de Cristian (jud. Sibiu) și lui Henning fiul lui Ermen.³³ Martori la

---

²⁹ DIR C (1321-1330), p. 108 (doc. 242).

³⁰ DIR C (1301-1320), pp. 237-238 (doc. 227).

³¹ DIR C (1301-1320), pp. 237-238 (doc. 227).

³² DIR C (1331-1340), pp. 429-430 (doc. 352).

³³ DIR C, 1321-1330, doc. 530, p. 282. Urkundenbuch I, pp. 426-427 (mai departe prescurta Ub).

aceasta stau Nicolae de Braşov, comite de Sibiu, Nicolae fiul lui Balbuch, **Nicolae fiul lui Vytck**, precum şi Renerd de Cincu. Regele anulează astfel actul emis de Toma voievodul Transilvaniei către Daniel, fiul lui Vosmuth, care prin înşelare a reuşit să-i ascundă voievodului adevărul.

Nicolae fiul lui Vytck este acelaşi amintit în 1337 şi este fiul lui Wyche.

1.7. Domeniul mănăstirii Cârţa de pe valea Târnavei Mari

În jurul anului 1202 este ridicată mănăstirea Cârţa de către ordinul cistercienilor. Pe lângă diferite privilegii şi sate primite de rege în vestul Țării Oltului (Țara Făgăraşului), ordinul va primi şi moşiile Cloaşterf, Criţ şi Meşendorf, care vor fi colonizate.³⁴

2. Colonizarea regiunii Târnavei Mari

Aşezarea saşilor în sudul Transilvaniei s-a petrecut iniţial într-o regiune care la nord era delimitată de cumpăna apelor dintre Târnavă Mare şi valea Hârtibaciului. Această cumpănă a apelor a fost în fapt parte a liniei defensive de prisăci ce au constituit la sfârşitul secolului al XI-lea hotarul regatului maghiar. Această linie de prisăci de pe valea Târnavei Mari era locuită în secolul al XI-lea de comunităţi secuieşti cu rol de grăniceri.³⁵

Extinderea regatului maghiar spre sudul şi sud-estul Transilvaniei, încheiată pe timpul regelui Andrei al II-lea cu aşezarea cavalerilor teutoni în sud-estul Transilvaniei în Țara Bârsei, a modificat întinderea teritorială a regatului ce a adus la o reorganizare administrativ-teritorială. Întrucât sudul Transilvaniei de la sud de linia de prisăci de la cumpăna dintre valea Târnavei Mari şi valea Hârtibaciului până la Olt era un teritoriu regal, acesta a avut un statut aparte, negocierea celor care voiau să se stabilească în această regiune efectuându-se cu regele maghiar şi aparatul său administrativ.

Pe valea Târnavei Mari comunităţile secuieşti vor fi dislocate complet pe parcursul secolului al XIV-lea, ultimele comunităţi sunt mutate în Scaunul Arieş. Nu doar comunităţile secuieşti aveau posesiuni pe valea Târnavei Mari, ci şi nobilii, care pentru serviciile lor au beneficiat de donaţii regale, după care posesiunile intră în dreptul nobiliar, cei care doreau să se stabilească sau care locuiau deja pe aceste moşii negociau cu nobilul, stăpânul moşiei şi nu cu regele.

În prima jumătate a secolului al XIII-lea aşezările din viitoarele scaune săseşti Mediaş şi Şeica (mai departe Două Scaune) nu apar menţionate în documentele vremii, cum este cazul celor din sudul Transilvaniei. Aceasta se

---

³⁴ Thomas Năgler, *Aşezarea saşilor în Transilvania şi aportul lor la dezvoltarea societăţii feudale româneşti*, în *Studii de istorie a naţionalităţilor germane şi a înfrăţirii ei cu naţiunea română*, vol. I, Bucureşti, 1976, p. 63.

³⁵ Adrian N. Şovrea, *Secuii de pe valea mijlocie a Târnavei Mari (secolele XII-XIII)*, în *Collegium Mediense*, XII, Mediaş, 2022, pp. 11-19

datorează faptului că așezările din Două Scaune au intrat „mai târziu în sfera feudalizării, cu alte cuvinte în aceea a colonizării săsești.”³⁶ De exemplu în 1263 așezările Ocna Sibiului, Mănărade, Hașag și Nogrech (Nocrich?) ajung în stăpânirea lui Jula, fiul banului Ladislau, ca danie din partea ducelui Ștefan.³⁷ Documentul nu amintește de prezența sașilor. În 1268 așezările Mediaș, Micăsasa, Dupuș și Furkeschdorf (așezare azi dispărută) ajung în stăpânirea lui Nicolae, fiul lui Jula, fiul banului Ladislau.³⁸ Din nou documentul nu amintește de prezența sașilor, dar este precizat că aceste așezări au fost și ale banului Ladislau.

Extinderea colonizării la nord de provincia Sibiului are loc după a doua jumătate a secolului al XIII-lea,³⁹ înainte de anul 1283, când sunt amintiți opt parohi din așezări de pe valea Târnavei Mari: Walter decanul de Alțâna, Johannes paroh de Biertan, Heinrich paroh de Richiș, Peter paroh de Moșna, Adam paroh de Mediaș, Siffridus paroh de Bratei, Heinrich paroh de Șaroș, Theoderich paroh de Copșa Mare⁴⁰. Thomas Nægler consideră că la 1283 este încheiată colonizarea sașilor în Scaunul Mediaș, însă așezările nu sunt pe pământ regal.⁴¹ Aceste comunități nu se aflau pe un teritoriu regal, prin urmare dreptul sibian nu s-a aplicat. În următorii ani contextul geopolitic oferă sașilor din Două Scaune ca la 1315, 1317 și la 1318 să obțină privilegiile asemănătoare dreptului sibian fiind totuși incluse într-un comitat distinct separat de provincia Sibiului.⁴² Se poate ca printr-un proces asemănător să fi trecut și Scaunul Sighișoara. În 1339 este amintită localitatea Albești, care ține de comitatul Sighișoara, „ceea ce înseamnă că poate la acea dată Sighișoara încă era un comitat de sine stătător, deci nu făcea încă parte din provincia Sibiului.”⁴³ Câteva probleme ridicate de acest document din 1339 mai jos în capitolul următor.

O altă informație privind existența acestui comitat distinct este de pe timpul regelui Ludovic. După ce la 18 martie 1345 lui Ioan, fiul lui Gegus de Mălâncrav, din familia Apa, i-a fost jefuită moșia Nou (azi Nou Săsesc), la 20 octombrie 1349 Ioan, fiul lui Gegus se plânge regelui Ludovic că oamenii și oaspeții din Copșa (n.m. Mică) și Valchid au ocupat pământul numit Lăpuș aflat

---

³⁶ Thomas Nægler, *op. cit.*, p. 161.

³⁷ *Ibidem*, p. 161.

³⁸ *Ibidem*, p. 162.

³⁹ *Ibidem*, p. 161.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 162-163.

⁴¹ *Ibidem*, p. 162.

⁴² *Ibidem*, 1992, p. 163.

⁴³ *Ibidem*, p. 166.

între moșiile sale Nou (n.m. Nou Săsesc) și Roandola; prin urmare regele se adresa magistrului Ștefan de Orosfaia, care e și **vicecomite** de Șeica și Mediaș.⁴⁴

Alte sate de pe valea Târnavei Mari ce nu erau sub jurisdicția celor Două Scaune erau aservite, posesiuni ale nobilimii, și multe au fost locuite parțial și de sași. Astfel de sate sunt Ighișul Nou, Axente Sever, Valea Viilor⁴⁵ și așa cum am văzut mai sus acestea erau posesiuni ale familiei Apafi încă din secolul al XIII-lea.⁴⁶ La 1322 locuitorii satelor din capitlul Șeica, implicat și Scaunul Șeica, erau denumiți „întemeietori noi” („novella plantatio”).⁴⁷

Rebeliunea sașilor de la 1324 își are originea „nu atât în comitatul privilegiat al Sibiului, cât în aceeași zonă de contact dintre teritoriul de colonizare săsesc și acela al comitatelor nobiliare”⁴⁸, adică în Două Scaune. Dar rebeliunea s-a extins în toate cele șapte capitluri fiind condusă de „comiți” sași posesori de cetăți, precum Henning de Petrești, cea mai reprezentativă figură a rebeliunii și persoana care a obținut în mai 1317 reconfirmarea diplomei Andreanum. Extinderea rebeliunii în Scaunul Sighișoara este arătată prin prezența lui Herric Magnus de Albești (Feirighaz)⁴⁹. În ceea ce privește Albeștiul aceasta era o moșie ce ținea de comitatul de Alba. Iar acest Herricus e posibil să fi obținut apartenența juridică față de comunitatea privilegiată a sașilor din provincia Sibiu.⁵⁰

Dacă suprapunem informațiile din 1324 cu privire la Herric Magnus de Albești cu cea din 1339 (!) când localitatea Albești este amintită ca ținând de comitatul Sighișoara se poate deduce că la un moment dat Sighișoara a fost un comitat distinct asemănător cu Două Scaune după 1318.

Colonizarea târzie a Scaunului Sighișoara reiese și din faptul că inițial așezările au ținut de capitlul de Saschiz.⁵¹ Colonizarea în jurul Sighișoarei s-a petrecut în trei etape, așa cum arată Thomas Nægler:⁵²

a. Colonizare scaunului superior în jurul Saschizului ca o continuare a colonizării Scaunului Rupea. Colonizarea în scaunul superior ar începe după

---

⁴⁴ DIR C (1341-1350), pp. 510-511 (doc. 744).

⁴⁵ *Ibidem*, p. 163.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 163; Ub, I, doc. 302, p. 229-230.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 163; Ub, I, doc. 389, p. 369.

⁴⁸ Tudor Sălăgean, *op. cit.*, p. 181.

⁴⁹ *Ibidem*, pp. 181-182.

⁵⁰ Thomas Nægler, *op. cit.*, p. 277; Tudor Sălăgean, *op. cit.*, p. 182.

⁵¹ Thomas Nægler, *op. cit.*, p. 166.

⁵² *Ibidem*, pp. 166-167.

- 1224 când Andrei al II-lea donează sașilor teritoriul din jurul așezării Drăușeni.
- b. Scaunul de mijloc ar fi fost colonizat după 1264.
  - c. Scaunul inferior colonizat spre sfârșitul secolului al XIII-lea, când începe pătrunderea comunităților săsești dincolo de Târnava Mare.

IV. Documente cu privire la Albești în prima jumătate a secolului al XIV-lea

După cum am văzut în secolul al XIII-lea Albeștiul a făcut parte din domeniul fraților Corradus și Daniel, fiii lui Johannes Latinul, fiind menționați în 1231 și 1257.⁵³ Spre sfârșitul secolului, la 1299 este amintit un Petru, comite de Albești, posibil din același neam cu Nicolae de Apold. Acest Petru își pierde viața într-un conflict local cu Ioan fiul lui Simon ban, ce avea domenii la Dârlos și la Chendu. În documentele din prima jumătate a secolului al XIV-lea vom vedea că Albeștiul este disputat de două familii de nobili din Apold și din Sighișoara.

1. Documentul de la 13 iulie 1315

Documentul este emis de Carol Robert regele Ungariei și în el este amintit un comite de Albești, anume **Mihail, fiul lui Helwych** (Michaeli filio Helwich comiti de **Feyereghaz**). Prin această scrisoare regele Carol atenționează pe Mihail că moșia Vulcan a fost dată comitelui Blauuz, fiul lui Arnold. Regele îi spune comitelui Mihail că nu are drept de judecată asupra moșiei Vulcan și nici locuitorii acelei moșii nu au dreptul să se înfățișeze comitelui Mihail pentru judecată⁵⁴.

Albeștiul apare sub forma maghiarizată Feyereghaz și acum comite este Helwich. Faptul că Helwich este numit comite de Albești arată că localitatea era reședința acestuia, prin urmare putem vorbi de existența unui domeniu nobiliar.

2. Documentele de la 26 iunie și 18 decembrie 1337

Din 1337 s-au păstrat două documente cu privire la Albești ce arată o dispută asupra drepturilor de proprietate al Albeștiului (possessionem **Feyereghaz**).

a) Documentul de la 26 iunie este emis de regele Carol Robert și se adresează comitelui Nicolae Chenker și fraților săi Petru și Solomon de Apold. Aceștia ar fi uzurpat moșia Albești, care fusese confiscată de regele Carol Robert de la **Her cel Mare și fratele său Rovouz**, necredincioși față de el. Această moșie a fost luată de la cei doi și dată lui **Ștefan și Nicolae fiii lui**

---

⁵³ Adrian N. Șovrea, *Albești (jud. Mureș) în documente medievale. Secolul al XIII-lea*, în *Alt-Schaessburg. Istorie. Patrimoniu*, Muzeul de Istorie Sighișoara, nr. 15, 2022, pp. 29-44.

⁵⁴ DIR C (1301-1320), pp. 237-238.

Vydk. Astfel regele poruncește lui Nicolae, Petru și Solomon de Apold să predea moșia lui Ștefan și Nicolae, fiii lui Vydk.

b) Al doilea document emis la 18 decembrie prezintă toată familia Wyche. Dar înainte de aceasta aflăm că cei trei frați Nicolae, Petru și Solomon de Apold au făcut apel la voievodul Toma împotriva „lui **Ion și Nicolae, fiii lui Nicolae și a lui Ștefan, fiul lui Ștefan, fiii lui Wyche de Sighișoara**, cu privire la moșia zisă **Feirighaz** (Albești), aflătoare în **comitatul Alba.**”⁵⁵ Voievodul a hotărât că e nevoie de o investigație cu privire la aceste pricini și s-a adresat obștii sășești megieșe moșiei Albești, adică învecinați cu Albeștiul, și altora din comitatul Târnava. Dintre megieși sunt amintiți Jacob judele de Sibiu, Mihail de Sângătin, Nicolae fiul lui Bolobuch, Gheorghe de Roșia Săsească, Reynald de Mediaș, Petru de Curciu, Ștefan fiul lui Arnold, Petru de Șaroș, Daniel, Mihail, Nicolae și Petru fiii lui Wernher de Saschiz, Ioan și Petru, fiii lui Ștefan de Bunești, Petru de Coroiu ce țin de scaunele Sibiu, Mediaș, Sighișoara și Kozd (adică Rupea). Pe lângă aceștia a mai fost consultat și Hennyes de Hașfalău (Vânători) și alți sași de acolo.

Decizia finală a voievodului vine la adunarea obștească de la Turda ținută în miercură de după octavele fericitului Andrei (10 decembrie) când s-a arătat astfel că moșia Feirighaz (Albești) „fusese a unui **om răzvrătit Herric cel Mare** de care nu se mai pomenește, care a pierdut-o pe drept din **pricina necredinței sale**, și că domnul Carol, ilustrul rege al Ungariei, **a dăruit-o** susnumiților Nicolae și Ștefan, fiii lui Wyche, pentru prea credincioasele lor slujbe, ca o moșie ținând de drept de dania sa.”

În urma acestei investigații moșia Albești este dată lui Ioan și Nicolae fiii lui Nicolae și lui Ștefan fiul lui Ștefan. Nicolae și Ștefan sunt frați și fiii lui Wyche de Sighișoara, menționați în scrisoarea din 26 iunie.

Tot în document se precizează că Albeștiul face parte din comitatul Alba. Avem de asemenea menționate scaunele Sibiu, Mediaș, Sighișoara și Kozd (Rupea). Posibil ca acest document să se refere și la martori din comitatul Târnava.

Familia Wyche apare menționată în documente cu numele în diferite variante: Wyche, Wythk, Wydh, Vythk, Vydk. Oricare este forma sub care apare numele acestei familii, documentele mai arată că Wyche erau originari din Sighișoara. Apartenența la Sighișoara reiese dintr-un document emis la 1329 de la 21 martie unde se spune că Ștefan, fiul lui Wythk de Sighișoara s-a prezentat alături de Andrei, fiul lui Petru de Daia în fața capitlului de Alba Transilvaniei cu un privilegiu ce arată dreptul la proprietate asupra moșiilor Mohi (azi Grînari) și

---

⁵⁵ DIR C, III, p. 433.

Satusheluk (loc. azi dispărută).⁵⁶ Un alt document ce arată această apartenență este de la 14 februarie/16 mai 1339 prezentat mai jos.

Nicolae, Petru și Solomon de Apold sunt fiii lui Nicolaus de Apold menționat într-un document din anul 1299.

Documentele arată că Albeștiul este o *possessio*, adică o proprietate, prin urmare o moșie. De asemenea, denumirea sub care apare în document este cea maghiară de Feyreg haz.

3. Documentul de la 14 februarie/16 mai 1339

Cu data emiterii incertă este un document în care Petru, vicevoievodul Transilvaniei, se adresează Capitlului bisericii din Alba Transilvaniei (Alba Iulia) cum că frații Solomon, Petru și Nicolae, fiii lui Nicolaus de Apold să fie puși în proprietate asupra moșiei Albești (*possessio Feyeregyhaz*), aflată în „comitatul Sighișoara.” Vicevoievodul pare să nu știe de documentul din 1337 în care voievodul Toma a stabilit că Albeștiul este proprietatea familiei lui Wyth de Sighișoara, dar și că face confuzie cu privire la statutul Sighișoarei, anume de comitat și nu de Scaun săsesc. Mai multe despre acest document în capitoul următor.

4. Documentele de la 18 martie și 9 aprilie 1345

Documentele de la 1345 vin cu lămuriri privind situația Albeștiului. Aceasta era posesiunea lui Nicolaus și Johannes, fiii lui Nicolaus, fiul lui Wyth/Wythk și a lui Stephanus, fiul lui Stephanus, fiul lui Wyth/Wythk și a lui Petru, fiul lui Wyth/Wythk. Aceștia sunt numiți **nobili de Albești (nobiles de Feyreg haz)**. Contextul în care sunt menționați este unul de recredință întrucât au participat cu alții la un jaf asupra posesiunilor Nou Săsesc și Roandola producând atrocități. Plângerea este făcută lui Petru vicevoievodul Transilvaniei, care se adresează capitulului ecleziastic al Transilvaniei. Conform documentului Johannes fiul lui Gegus de Mălâncrav în numele lui Nicolae și Grigore, frați după mamă, și în numele lui Andrei, Iacob și Johannes fiii lui Jacob fiul lui Appa, protestează față de faptele de jaf și distrugere la care au participat Petru de Curciu și fratele său George, dar și Petru de Jibert, Petru, Nicolae, Johannes Zeuke și Wernelyus de Saschiz, precum și Barthalyus, Andreas Thech, Petru de Daia, Johannes și fratele său Petru de Bunești, de asemenea Nicolae de Hoghilag și frații din neamul lui With/Wyth de Albești.

V. Documentul de la 1339, eroare de datare sau eroare a judecătorului?

Confuz e actul emis la 14 februarie/16 mai 1339. Acesta arată un fapt ce s-a petrecut (anume s-au hotărât proprietarii de drept ai Albeștiului anume frații

---

⁵⁶ Ub I, p. 426; DIR C (1321-1330), p. 271 (doc. 530).

Wyche) și care a fost apoi rezolvat de autoritățile centrale (hotărâre regală și apel la voievod din partea pierzătorilor). După judecata din 1337, atât regele cât și voievodul au hotărât că Albeștiul este proprietatea fraților Wyche.

În fapt conform actului din 26 iunie 1337 regele știa de obținerea pe cale **ilegitimă** a moșiei Albești. Prin urmare actul datat (probabil!) eronat la 1339 este tot din 1337, emis înainte de 26 iunie 1337, când vicevoievodul decide ca Albeștiul să treacă pe mâinile fraților din Apold. Aceștia din urmă de altfel contestă decizia regelui de la 26 iunie și la adunarea generală a nobililor din Transilvania de la Turda fac apel. Dar din nefericire pentru ei, voievodul menține decizia regelui. De altfel la 1345 urmașii fraților Wyche sunt menționați ca proprietari și nobili de Albești.

Dacă menținem cronologia documentelor așa cum este acum, atunci vorbim la 1339 de o eroare a judecătorului, adică a vicevoievodului în cazul de față. Însă există și posibilitatea ca vicevoievodul să nu cunoască și să nu i se fi înfățișat documentele din 1337 prin urmare decizia sa este bazată pe lipsa unor dovezi ce arată o stare de fapt și o legitimitate deja existentă, iar apoi decizia sa a fost anulată (nu se cunoaște un astfel de document) și din acest motiv la 1345 urmașii fraților Wyche sunt proprietarii de drept.

VI. Concluzii

Valea Târnavei Mari a fost în secolul al XII-lea populat de comunități în principiu secuiești. Însă din secolul al XIII-lea sunt colonizate și comunități de sași. Satele de pe valea Târnavei Mari erau locuite în part de sași fiind sub jurisdicția a celor Două Scaune și a scaunului Sighișoara, în schimb altele aparțineau de comitate și erau proprietăți nobiliare, precum Ighișul Nou, Axente Sever, Valea Viilor sau Criș, Mălâncrav, Nou Săsesc ce au aparținut familiei Apa încă din secolul al XIII-lea.

În ceea ce privește subiectul acestui articol, anume istoria Albeștiului în prima jumătate a secolului al XIV-lea, după moartea lui Petru de Albești în 1299 aflăm că în 1315 Mihail, fiul lui Helwych este comitele acestei moșii. Prin urmare el era la acel moment proprietar al Albeștiului, iar localitatea reședința unui domeniu nobiliar.

Însă următoarea menționare este abia la 1337. Documentul de la 26 iunie 1337 arată că în această perioadă de 22 ani (1315-1337) Albeștiul a fost la un moment dat în proprietatea lui Her cel Mare și a fratelui său Rovouz. Însă aceștia au fost necredincioși față de rege și din acest motiv regele Carol Robert le-a confiscat moșia. Când și-au manifestat această necredință cei doi frați ? După 1315 regele Carol Robert a fost nevoit să înfrunte mai multe revolte în Transilvania, în mărcile din sudul Ungariei, în părțile din nordul Ungariei. În

privința Transilvaniei, deși Ladislau Kán l-a recunoscut și acceptat pe Carol Robert ca rege liniștea păcii a fost adesea tulburată:

1. În 1317 are loc rebeliunea fiilor lui Ladislau Kán (1315-1317).
2. Rebeliunea condusă de Moise, fiul lui Moise fostul comite al reginei (1317-1321).
3. Rebeliunea sașilor de la 1324.
4. Lupta de la Posada din 1330 în care a fost implicată și nobilime transilvană.

Oricare ar fi fost motivul acestei necredințe cert e că între 1315-1337 Albeștiul a avut mai mulți proprietari. Care au fost aceștia stau mărturie două documente emise în 1337 la 26 iunie și la 18 decembrie. După Mihail, fiul lui Helwych, amintit la 1315, Albeștiul a trecut pe mâna lui:

1. Her cel Mare și fratele său Rovouz, care apoi au fost desproprietăriți.
2. Regele Carol Robert, ca drept de danie după desproprietărea lui Her și Rovouz.
3. Nicolae Chenker și frații săi Petru și Solomon de Apold, uzurpatori ai moșiei.
4. Nicolae și Ștefan, fiii lui Vydck/ Wyche/Wyth/Wythk ce au primit pe drept această moșie.
5. Ioan și Nicolae II fiii lui Nicolae I și Ștefan II fiul lui Ștefan I. Nicolae I și Ștefan I sunt fiii lui Vydck/ Wyche pe drept de moștenire.

Într-un document de mai târziu (la 1345) este amintit Petru, un alt fiul de a lui Wyche, prin urmare frate cu Nicolae I și Ștefan I și beneficiar al dreptului de moștenire de la tatăl lor.

Astfel una dintre familiile ce au fost proprietari ai Albeștiului este Wyche, nume care apare în documente sub diferite variante: Wyche, Wythk, Wydh, Vytck, Vydck. Oricare este forma sub care apare numele acestei familii, documentele mai arată că Wyche sunt din Sighișoara.

Familia este formată din Wyche, fiii săi Nicolae și Ștefan, cei care au primit moșia Albești și care e transformată în domeniu. Nicolae și Ștefan sunt amintiți încă din anul 1329. Apoi urmează fiii lui Nicolae (Ioan și Nicolae II) și fiul lui Ștefan (anume Ștefan II) ce sunt numiți nobili de Albești în 1345, ceea ce arată că exista domeniul Albești. Și în același timp documentul din 1345 arată că Petru este și el moștenitor al domeniului Albești, el fiind un al treilea fiu a lui Wyche.

Este important de știut faptul că urmașii lui Wyche devin nobili de Albești, acest statut fiind arătat în documentul din 1345. Wyche era originar din Sighișoara, așa cum arată documentul din 1339. Nu cunoaștem naționalitatea lui

Wyche, cel care dă numele familiei, dar fiind din Sighișoara se poate presupune că era de origine săsească.

Domeniul de la Albești se înscrie în una din caracteristicile nobilimii transilvănene în secolul al XIV-lea: indiviziunea. Despre acest subiect a vorbit Viorel Achim și arată un proces de fărâmițare feudală a averilor nobiliare⁵⁷. O astfel de involuție este arătată și de familia lui Wyche care lasă moșia Albești celor trei fii ai săi Nicolae, Ștefan și Petru. Menționarea târzie a lui Petru (la 1345) poate să arate că Wyche a fost căsătorit de două ori. Astfel Nicolae și Ștefan sunt din prima căsătorie și Petru din a doua căsătorie. Indiviziunea averii nobiliare continuă și după cum am văzut Albeștiul este moștenit de fiii lui Nicolae I și Ștefan I.

ALBEȘTI (MUREȘ COUNTY) IN MEDIEVAL DOCUMENTS. THE FRIST HALF OF 14TH CENTURY (Summary)

After the death of Petru from Albești in 1299, we learn that in 1315 Mihail, Helwych's son, is the comit of this estate. Therefore, he was at that time the owner of Albești. But the next mention is only in 1337. The document of June 26, 1337 shows that during this period of 22 years (1315-1337) Albești was at one point in the property of Her the Great and his brother Rovouz. But they were unfaithful to the king and for this reason King Carol Robert confiscated their estate. Whatever the reason for this disbelief was, it is certain that between 1317-1337 Albești had several owners. Two documents issued in 1337 on June 26 and December 18 testify to who they were. According to Michael, son of Helwych, mentioned in 1315, Albești had the following owners:

1. Her the Great and his brother Rovouz, which were then expropriated.
2. King Carol Robert as a right of donation after the expropriation of Her and Rovouz.
3. Nicolae Chenker and his brothers Petru and Solomon from Apold, usurpers of the estate.
4. Nicolae and Stefan, the sons of VydK/Wyche/Wyth/Wythk who rightfully received this estate.
5. John and Nicholas II sons of Nicholas I and Stephen II son of Stephen I. Nicholas I and Stephen I are the sons of VydK/Wyche by right of inheritance.

Thus, one of the families that were owners of Albeștiului is Wyche, a name that appears in documents under different variants: Wyche, Wythk, Wydh, Vythk, VydK. Whatever the form in which the name of this family appears, the documents also show that Wyche are from Sighisoara.

The family consists of Wyche, his sons Nicolae and Ștefan, who received the Albești estate and which is transformed into a domain. Nicolae and Ștefan are mentioned since 1329. Then follow the sons of Nicolae (Ioan and Nicholas II) and the son of Ștefan (i.e. Ștefan II)

---

⁵⁷ Marius Diaconescu, *Structura nobilimii din Transilvania în epoca angevină*, Cluj-Napoca, p. 120; Adrian N. Șovrea, *Banul Simon și domeniul din comitatul Târnava (secolele XIII-XIV)*, Collegium Mediense, XIII, Mediaș, 2023, p. 13-23

who are named nobles of Albești in 1345, which shows that the Albești domain existed. And at the same time the document from 1345 shows that Petru is also the heir of the Albești domain, being a third son of Wyche.

Cuvinte cheie: Albești, Feyregház, Wyche, moșie, domeniu, nobili de Albești, secolul al XIV-lea, Târnava Mare.

Keywords: Albești, Feyregház, Wyche, estate, domain, Albești nobles, 14th century, Târnava Mare.

Anexe

1. Albești în documente medievale din secolul al XIII-lea și din prima jumătate a secolului al XIV-lea

Nr. crt.	Anul	Denumirea în document	Forma sub care apare în text	Comiți/stăpâni	Observații
1.	1231	Alba ecclesia	villa(m) –sat(ul)	Corrardus și Daniel	Anulare de taxe pentru posesiuni.
2.	1257	-	-	Corrardus și Daniel	Reconfirmate privilegiile din 1231.
3.	1299	Alba ecclesia	comitis Petri de Alba ecclesia	Petru	Asasinat comitele Petru de Albești.
4.	1315	Feyereghaz	Michaeli filio Helwich comiti de Feyereghaz	Mihail, fiul lui Helwych	Vulcan iese de sub jurisdicția comitelui Mihail de Albești.
5.	1337	Feyereghaz	possessionem Feyereghaz	Ștefan și Nicolae fiii lui Vydk	În perioada 1315-1337 Albeștiul a avut mai mulți proprietari (vezi în text).
6.	1339	Feyeregyhaz/ Fejeregyhaz	possessio Feyeregyhaz/ possessionis Fejeregyhaz	Solomon, Petru și Nicolae, fiii lui Nicolae de Apold	Eroare de datare ? Cel mai probabil actul e tot din anul 1337.
7.	1345	Feyereghaz	nobiles de Feyereghaz	Nicolae II și Ioan, fiii lui Nicolae și Ștefan II, fiul lui Ștefan I, fiii lui Wyth	nobilii de Albești

2. Războaie civile, invazii și rebeliuni în Transilvania în secolul al XIII-lea

Nr. crt.	Anul	Tipul conflictului	Observații
1.	1301-1315	Război civil	În această perioadă vorbim de „Voievodatul lui Ladislau Kán”, în care toată partea de răsărit a regatului Ungariei arată tendințe autonome.
2.	1316-1317	Rebeliune	Fiii lui Ladislau Kán se ridică împotriva regelui după ce regele a numit un voievod ce nu ținea de familia Kán sau de nobilimea Transilvaniei.
3.	1317-1321	Rebeliune	Rebeliunea nobilimii din nordul Transilvaniei condusă de Moise, fiul lui Moise fostul comite al reginei.
4.	1324	Revoltă	Sașii de pe Târnava Mare se ridică împotriva voievodului și a episcopului Transilvaniei. Numirea unui comite al Sibiu îi nemulțumește pe sașii din provincia Sibiului și mulți dintre ei se alătură acestui conflict.
5.	1330	Război	Bătălia de la Posada la care a participat și nobilimea Transilvaniei

3. Arborele genealogic al familie Wyche.

